

Roll No.

Total No. of Pages : 5

Total No. of Questions : 9

पूर्वमध्यमा द्वितीयखण्ड (10वीं) वार्षिक परीक्षा 2025-26

विषय कोड : 1004

संस्कृत साहित्यम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देशः— (i) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

(ii) प्रश्नानां सम्मुखे अङ्काः प्रदत्ताः।

1. उचितं विकल्पं चित्वा लिखत—

6×1=6

(क) प्रणवः अस्ति—

(अ) इन्द्रः

(ब) वरुणः

(स) कुबेरः

(द) ॐ

(ख) वायुपुत्रः कः ?

(अ) अग्निः

(ब) हनुमान

(स) सोमः

(द) कोऽपि न

(ग) 'विधिदिष्टः' इत्यस्य तात्पर्यम्—

(अ) वेदोक्तः

(ब) पुराणोक्तः

(स) कल्पोक्तः

(द) कोऽपि न

(घ) 'आमयः' इत्याशयः—

(अ) वियोग

(ब) सुयोगः

(स) रोगः

(द) कोऽपि न

(ङ) 'तरुः' कथ्यते—

(अ) अक्षः

(ब) दक्षः

(स) कोऽपि न

(द) वृक्षः

(च) 'नगः' अस्ति—

(अ) नद्यः

(ब) नागः

(स) पर्वतः

(द) कोऽपि न

2. कोष्ठक प्रदत्त विकल्पेभ्यः योग्य विकल्पं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत—

6×1=6

(परमं, बोधः, गुरुवः, मार्गात्, जानाति, वरम्)

(क) मुनिः ईक्षोपस्पर्शकीर्तनैः

(ख) धीरः न विचलेत्।

(ग) त्वम् एकं याच।

(घ) टका हि तपः।

(ङ) सूक्त्या जीवने प्राप्यते।

(च) धर्मकामाः कथिताः।

3. युग्ममेलनं कुरु—

6×1=6

(क) प्रतिगृहीता

— नमः

(ख) स्वर्गस्य उद्यानम्

— आजीविका

(ग) वृत्तिः

— विद्यार्थिना

(घ) अध्येतारः

— कल्याणाय

(ङ) शिवाय

— दानग्राही

(च) हरये

— नन्दनवनम्

4. सत्य कथनानां समक्षे "आम्" असत्य कथनानां समक्षे "न" इति लिखत—

7×1=7

- (क) दुर्जनस्य आनुकरणं साधु भवति।
- (ख) साधूनां शीलं वैभवं अस्ति।
- (ग) एकादशाः उपनिषदाः सन्ति।
- (घ) उपदेशोहिमूर्खाणां प्रकोपाय न शान्तये।
- (ङ) 'दयिता' अर्थात् भार्या अस्ति।
- (च) उपमाकालिदासस्य प्रसिद्धोऽस्ति।
- (छ) संस्कृत भाषा प्राचीनतमा भाषा अस्ति।

5. एकपदेन उत्तरं लिखत—

7×1=7

- (क) राजसयज्ञः किमर्थं क्रियते ?
- (ख) श्रीमद्भगवद्गीता कः उपदिशतवान् ?
- (ग) राजभवने कः प्रविष्टवान् ?
- (घ) सहजतां धीरतां विहाय कः विललाप ?
- (ङ) चन्द्रः कः अस्ति ?
- (च) सः तु एक एवास्ति कः ?
- (छ) पीताम्बरधारी कः ?

6. अतिलघूत्तरीय प्रश्नाः--

2×10=20

- (1) कार्याणि केन सिध्यन्ते ?
- (2) कानि वचनानि दुर्लभानि सन्ति ?
- (3) तेजस्विनी किं अस्तु ?
- (4) कवयः किं दुर्गं वदन्ति ?
- (5) सुग्रीवेण सह कः वैरं कृतवान् ?
- (6) श्रद्धाविरहितः यज्ञः कः परिचक्षते ?
- (7) करिकराकार कस्य विशेषणम् अस्ति ?
- (8) शुकस्य बन्धनस्य कारणं किम् ?
- (9) गुणदोषत्वपेतात्मा किं न विपज्जेत ?
- (10) कुत्र प्रमादं न कुर्यात् ?

7. लघूत्तरीयप्रश्नाः (केचन् षड्)--

3×6=18

- (1) वीतमन्युः कः भवेत् ?
- (2) सज्जीवनीविद्यायाः वेत्ताः कः आसीत् ?
- (3) त्रिविक्रमसेनः वैतालम् आनेतुं किमर्थं आगच्छत् ?
- (4) कस्य हस्तात् माला पतिता ?
- (5) कपिञ्जलः कस्य व्यर्थताम् अनुभवति ?
- (6) तपस्विनां चित्तं कीदृशं जातम् ?
- (7) दानस्य कति अङ्गानि सन्ति ?

8. दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः (केचन पञ्च) —

4×5=20

- (1) अतिपरिचयात् कः आशयः ?
- (2) मन्दाक्रान्तायाः किं लक्षम् ?
- (3) स्वर्गस्वरूपवर्णनं पाठानुगुणं लिखत।
- (4) नचिकेताः प्रथमवरेण किं अयाचत् ?
- (5) मार्गात् न चलेत् इति कस्य व्रतम् ?
- (6) जलं प्रकृतितः कीदृशं भवति ?

9. विश्लेषणात्मकाः प्रश्नाः (कोचित् द्वौ) —

2×5=10

- (1) तावद् गर्जन्ति मण्डूकाः..... इत्यस्य भावार्थो लेख्यः।
- (2) महर्षेः सत्कारः किमर्थं न जातः ?
- (3) रामस्य गुणान् वर्णयत्।